EDIȚIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

عشر قواعد في تزكية النفس

Zece principii pentru curățirea sufletului

ʿAbd al-Razzāq al-Badr

INSTITUTUL TAWHID
tawhid.ro

ʿAbd al-Razzāq al-Badr

Zece principii pentru curățirea sufletului

عشر قواعد في تزكية النفس

Institutul Tawhid
România · 2026

Titlul original: عشر قواعد في تزكية النفس
Ediția I
Ediție în limba română publicată de Institutul Tawhid. Distribuție gratuită.
Institutul Tawhid · https://www.tawhid.ro

Texte arabe coranice: Tanzil Project, Uthmani v1.1, © 2007–2026 Tanzil Project, CC BY 3.0 · https://tanzil.net. Sunt păstrate limitele fragmentelor și ale versetelor indicate în sursele revizuite.

Detaliu de legătură de carte · India, secolul al XVII-lea. The Metropolitan Museum of Art, 55.121.10.45 · CC0 / domeniul public.

Cuprins

Zece principii pentru curățirea sufletului 1
Introducere 1
Principiul întâi — Tawḥīd-ul este temelia curățirii sufletelor 6
Principiul al doilea — Ruga este cheia curățirii sufletelor 12
Principiul al treilea — Coranul cel Nobil este izvorul curățirii sufletului 18
Principiul al patrulea — Alegerea unei pilde de urmat 22
Principiul al cincilea — Curățirea înseamnă înlăturarea răului și împodobirea cu bine 26
Principiul al șaselea — Închiderea căilor care îl îndepărtează pe om de curățire și virtute și îl aruncă în viciu 30
Principiul al șaptelea — Amintirea morții și a întâlnirii cu Allah, Cel Măreț și Preaînalt 36
Principiul al optulea — Alegerea atentă a tovarășilor și prietenilor 41
Principiul al nouălea — Ferește-te de admirația de sine și de amăgirea cu privire la propriul suflet 46
Principiul al zecelea — Cunoașterea sufletului 50
Încheiere 59
Indice 67

Zece principii pentru curățirea sufletului

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

În numele lui Allah, Cel Milostiv, Cel Îndurător.

Introducere

الحمدُ للهِ ربِّ العالمينَ، والصلاةُ والسلامُ على أشرفِ الأنبياءِ، وخاتمِ المرسلينَ، نبيِّنا وقدوتِنا وقُرَّةِ أعينِنا محمدِ بنِ عبدِ اللهِ الهادي الأمينِ، وعلى آلِه وصحبِه أجمعينَ، ومَن سارَ على هديِهم إلى يومِ الدينِ، أمَّا بعدُ:

Laudă lui Allah, Domnul lumilor! Binecuvântarea și pacea să fie asupra celui mai nobil dintre profeți și a ultimului dintre trimiși, profetul nostru, pilda noastră și bucuria ochilor noștri, Muḥammad ibn ʿAbd Allāh, călăuzitorul cel demn de încredere; asupra întregii sale familii, asupra tuturor companionilor săi și asupra celor care urmează îndrumarea lor până în Ziua Judecății. În cele ce urmează:

Sufletul pe care îl poartă omul în sine are o mare însemnătate și un rang înalt. În sura Ash-Shams, Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a jurat pe mai multe dintre făpturile Sale măreațe, care arată măreția Sa, cu privire la sufletul care izbândește și la cel care nu izbândește. Preaînaltul a spus:

﴿وَٱلشَّمْسِ وَضُحَىٰهَا وَٱلْقَمَرِ إِذَا تَلَىٰهَا وَٱلنَّهَارِ إِذَا جَلَّىٰهَا
وَٱلَّيْلِ إِذَا يَغْشَىٰهَا وَٱلسَّمَآءِ وَمَا بَنَىٰهَا وَٱلْأَرْضِ وَمَا طَحَىٰهَا
وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّىٰهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَىٰهَا قَدْ أَفْلَحَ مَن
زَكَّىٰهَا وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا﴾

„Pe soare și pe lumina lui! Pe lună, când îl urmează! Pe zi, când îl dezvăluie! Pe noapte, când îl acoperă! Pe cer și pe Cel care l-a zidit! Pe pământ și pe Cel care l-a întins! Pe suflet și pe Cel care l-a întocmit și i-a insuflat nelegiuirea și evlavia sa! A izbândit cel care îl curățește și a pierdut cel care îl întinează."
[Ash-Shams, 91:1–10]

În cuvintele Celui Măreț și Preaînalt:

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا﴾

„A izbândit cel care îl curățește",

sensul de temelie al curățirii, *zakāh*, este sporirea în bine. Sensul versetului aici este că acela care se străduiește să-și curățească, să-și îndrepte și să-și înalțe sufletul, sporind în ascultare și fapte bune și îndepărtându-se de rele și păcate, își dobândește izbânda.

Iar în cuvintele Celui Măreț și Preaînalt:

﴿وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا﴾

„Și a pierdut cel care îl întinează”,

sensul de temelie al cuvântului *tadsiyah* este ascunderea. Prin săvârșirea păcatelor, omul neascultător și-a ascuns sufletul nobil, l-a îngropat sub vicii și josnicii și l-a înăbușit și nimicit prin fapte rușinoase, până când a ajuns un suflet josnic, înjosit și decăzut. A meritat astfel eșecul și pierderea — căutăm adăpost la Allah.

فالنُّفوسُ الشَّريفةُ لا تَرضَى مِن الأشياءِ إلا أعلاها، وأفضَلَها، وأحمَدَها عاقبةً، والنفوسُ الدَّنيئةُ تَحومُ حولَ الدَّناءاتِ، وتقعُ عليها كما يقعُ الذُّبابُ على الأقذارِ، فالنفسُ الشَّريفةُ العليَّةُ لا ترضَى بالظُّلمِ، ولا بالفواحشِ، ولا بالسَّرقةِ، ولا بالخيانةِ؛ لأنَّها أكبَرُ مِن ذلك وأجلُّ، والنفسُ المَهينةُ الحقيرةُ الخسيسةُ بالضدِّ مِن ذلك، فكلُّ نَفسٍ تَميلُ إلى ما يُناسبها ويُشاكلها

„Sufletele nobile nu se mulțumesc decât cu lucrurile cele mai înalte, cele mai bune și cu urmările cele mai vrednice de laudă. Sufletele josnice dau târcoale lucrurilor josnice și se așază pe ele, asemenea muștelor care se așază pe murdării. Sufletul nobil și înalt nu se mulțumește cu nedreptatea, cu faptele desfrânate, cu furtul sau trădarea, fiindcă este mai presus și mai nobil decât

acestea. Sufletul înjosit, disprețuit și josnic este tocmai dimpotrivă. Fiecare suflet înclină spre ceea ce i se potrivește și îi seamănă."[1]

Fiindcă îngrijirea și curățirea sufletului au această însemnătate, fiecare musulman care își dorește binele trebuie să le acorde o grijă deosebită și să se lupte cu sine de-a lungul vieții pentru a împlini acest scop lăudabil. Astfel va izbândi în această lume și în Viața de Apoi și se va bucura de adevărata fericire.
Sufletul are un drept asupra musulmanului, după cum a spus Trimisul lui Allah ﷺ:

ولنفسِكَ عليكَ حقًّا

„Și sufletul tău are un drept asupra ta."[2]

Greșește cel care crede că dreptul sufletului se împlinește prin asprime față de el și prin lipsirea lui de drepturile de care Allah a făcut sufletele să aibă nevoie prin firea lor. Tot astfel, greșește cel care crede că dreptul sufletului înseamnă nepăsare, neglijarea îndrumării sale și lăsarea lui cufundat în poftele sale și în altele asemenea.

Curățirea sufletului este departe de a se face prin asemenea lucruri. Ea se împlinește pe căile legiuite, prin cumpătare și echilibru, fără exagerare și fără neglijență, prin ținerea de îndrumarea Profetului ﷺ și de calea sa dreaptă.

În această scriere pe scurt voi menționa zece principii importante, care îl ajută pe musulman să-și curățească și să-și cultive sufletul și să-l purifice de tot ceea ce îl murdărește și îl urâțește.

Îl rog pe Allah Preaînaltul să ne curățească sufletele, să ne îndrepte faptele și vorbele, să ne facă să vedem adevărul și să ne dăruiască urmarea lui. Să ne călăuzească spre cele mai frumoase

1 Al-Fawā'id de Ibn al-Qayyim, pp. 258–269.
2 Relatat de al-Bukhārī în Ṣaḥīḥ-ul său, nr. 1968.

însușiri și fapte, să îndepărteze de la noi ceea ce este rău dintre ele și să ne ferească de încercări, atât de cele văzute, cât și de cele ascunse. Allah să-l binecuvânteze pe profetul nostru Muḥammad, familia sa și companionii săi și să le dăruiască pace.

Principiul întâi — Tawḥīd-ul este temelia curățirii sufletelor

Tawḥīd-ul este scopul pentru care Allah, Cel Măreț și Preaînalt, ne-a creat și ne-a adus la existență. Slăvitul a spus:

﴿وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

„Nu i-am creat pe djinni și pe oameni decât ca să Mă adore.”
[Adh-Dhāriyāt, 51:56]

El este și centrul chemării profeților și trimișilor. Preaînaltul a spus:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِى كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ وَٱجْتَنِبُوا۟ ٱلطَّٰغُوتَ﴾

„Am trimis în fiecare comunitate un trimis: «Adorați-L pe Allah și feriți-vă de ṭāghūt!»”
[An-Naḥl, 16:36 — fragment]

Tawḥīd-ul este primul lucru pe care omul trebuie să-l împlinească pentru a intra în religia Islamului. Tot el este primul lucru pe care cel care cheamă la Allah, Cel Măreț și Preaînalt, trebuie să îl predea oamenilor, după cum Profetul ﷺ i-a spus lui Muʿādh ibn Jabal, Allah să fie mulțumit de el, atunci când l-a trimis în Yemen:

إِنَّكَ تَقدَمُ على قومٍ مِن أهلِ الكتابِ، فليكُن أوَّلَ ما تَدعوهم إليه أن يُوحِّدوا اللهَ تعالى

„Vei merge la oameni dintre oamenii Cărții. Primul lucru la care îi chemi să fie ca ei să mărturisească unicitatea lui Allah Preaînaltul.”[3]

Allah, Cel Măreț și Preaînalt, i-a amenințat pe cei care nu își curăță sufletele prin tawḥīd și credință cu o pedeapsă aspră în Ziua Învierii. Cel Măreț și Preaînalt a spus:

﴿وَوَيۡلٞ لِّلۡمُشۡرِكِينَ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَهُم بِٱلۡأٓخِرَةِ هُمۡ كَٰفِرُونَ﴾

„Vai politeiștilor, care nu dau zakāh și care nu cred în Viața de Apoi!”
[Fuṣṣilat, 41:6–7 — fragment din 6 și versetul 7]

3 Relatat de al-Bukhārī în Ṣaḥīḥ-ul său, nr. 7372, și de Muslim în Ṣaḥīḥ-ul său, nr. 19.

Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah, Allah să aibă milă de el, a spus în tâlcuirea versetului de mai sus:

هي التوحيدُ والإيمانُ الذي به يزكو القلبُ؛ فإنه يتضمنُ نفيَ إلهيَّةِ ما سوى الحقِّ مِن القلبِ، وإثباتَ إلهيَّةِ الحقِّ في القلبِ، وهو حقيقةُ لا إله إلا الله، وهذا أصلُ ما تزكو به القلوبُ

„Este vorba despre tawḥīd și credință, prin care inima se curățește. Acestea presupun să înlături din inimă adorarea a orice altceva în afară de Cel Adevărat și să statornicești în inimă adorarea Celui Adevărat. Aceasta este realitatea mărturisirii «Nu există nicio divinitate demnă de adorare în afară de Allah» și aceasta este temelia curățirii inimilor."[4]

Ibn al-Qayyim, Allah să aibă milă de el, a spus:

4 Majmūʿ al-fatāwā (10/97).

قال أكثرُ المفسرين مِن السَّلف ومِن بعدهم: هي التوحيد، شهادة أن لا إله إلا الله، والإيمان الذي به يزكو القلب... وهو أصلُ كلِّ زكاةٍ ونماءٍ...

„Cei mai mulți tâlcuitori dintre înaintași și dintre cei de după ei au spus: este tawḥīd-ul, mărturisirea că «Nu există nicio divinitate demnă de adorare în afară de Allah» și credința prin care inima se curățește... Aceasta este temelia oricărei curățiri și creșteri...”[5]

După cum tawḥīd-ul este temelia prin care sufletele se curăță și se purifică, asocierea cu Allah, *shirk*, este lucrul care le murdărește și le nimicește cel mai mult. Mai mult, ea anulează toate faptele. Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a spus:

﴿وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيْكَ وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ﴾

„Ți s-a revelat ție și celor de dinaintea ta: «Dacă vei face asociați, fapta ta va fi zădărnicită și vei fi dintre cei pierduți.»”
[Az-Zumar, 39:65]

5 Ighāthat al-lahfān (1/79).

Acesta este păcatul pe care Allah, Cel Măreț și Preaînalt, nu îl iartă niciodată celui care moare stăruind în el. Preaînaltul a spus:

﴿إِنَّ ٱللَّهَ لَا يَغۡفِرُ أَن يُشۡرَكَ بِهِۦ وَيَغۡفِرُ مَا دُونَ ذَٰلِكَ لِمَن يَشَآءُ﴾

„Allah nu iartă să I se facă asociați, dar iartă ceea ce este mai prejos de aceasta cui voiește."
[An-Nisāʾ, 4:48 — fragment]

Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a interzis Paradisul oricui Îi asociază pe altcineva. Preaînaltul a spus:

﴿إِنَّهُۥ مَن يُشۡرِكۡ بِٱللَّهِ فَقَدۡ حَرَّمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِ ٱلۡجَنَّةَ وَمَأۡوَىٰهُ ٱلنَّارُۖ وَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِنۡ أَنصَارٖ﴾

„Celui care Îi face asociați lui Allah, Allah i-a interzis Paradisul, iar sălașul său este Focul. Cei nedrepți nu vor avea ajutoare."
[Al-Māʾidah, 5:72 — fragment]

Dacă robul împlinește tawḥīd-ul așa cum se cuvine, dobândește curățirea deplină și are parte de călăuzire și siguranță deplină în această lume și în Viața de Apoi. Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a spus:

﴿ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَلَمۡ يَلۡبِسُوٓاْ إِيمَٰنَهُم بِظُلۡمٍ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلۡأَمۡنُ وَهُم مُّهۡتَدُونَ﴾

„Cei care cred și nu își amestecă credința cu nedreptate, aceia au siguranță și aceia sunt călăuziți."
[Al-Anʿām, 6:82]

Ori de câte ori robul Îi dăruiește numai lui Allah supunerea și iubirea sa, faptele sale devin sincere și drepte, iar sufletul său se curățește și se înnobilează. Ori de câte ori aduce în ele ceva din impuritățile asocierii, sufletul său este pătruns de murdărie și întinare pe măsura acestora.
Sufletul nu se curățește decât prin împlinirea tawḥīd-ului, prin îndreptarea adorării numai către Allah, Cel Măreț și Preaînalt, și prin sinceritatea faptelor pentru El, după cum a spus Allah, Cel Măreț și Preaînalt:

﴿أَلَا لِلَّهِ ٱلدِّينُ ٱلْخَالِصُ﴾

„Numai lui Allah I se cuvine religia curată."
[Az-Zumar, 39:3 — fragment]

Sufletul nu se curățește decât prin eliberarea sa de toate felurile de asociere și de tot ceea ce contrazice tawḥīd-ul sau îl slăbește.

Principiul al doilea — Ruga este cheia curățirii sufletelor

Profetul ﷺ a spus:

ليسَ شيءٌ أكرمَ على اللهِ عزَّ وجلَّ مِن الدُّعاء

„Nimic nu este mai de cinste înaintea lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt, decât ruga."[6]

Ruga se numără printre cele mai alese acte de adorare înaintea lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt, fiindcă în ea omul își arată neputința, nevoia, smerenia și umilința. El recunoaște puterea lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt, capacitatea Sa, faptul că El nu are nevoie de nimeni, că El îi îndestulează pe alții și măreția Sa. Recunoaște că El alină inimile frânte chiar și ale vrăjmașilor Săi, cu atât mai mult pe ale celor virtuoși dintre cei iubiți și apropiați Lui.[7]

Ruga are o înrâurire uriașă în deschiderea porților binelui, după cum a spus Shaykh al-Islām în sfaturile sale către Abū al-Qāsim al-Maghribī:

وليُكثِر مِن الدُّعاءِ فإنه مِفتاحُ كلِّ خيرٍ

„Să se roage mult, fiindcă ruga este cheia oricărui bine."[8]

---

6 Relatat de at-Tirmidhī în Al-Jāmiʿ, nr. 3370, și de Ibn Mājah în Sunan, nr. 3829; al-Albānī l-a socotit ḥasan în Ṣaḥīḥ al-jāmiʿ, nr. 5392.

7 A se vedea Mirqāt al-mafātīḥ sharḥ Mishkāt al-maṣābīḥ (4/1527–1528).

8 Majmūʿ al-fatāwā (10/661).

Orice bine din această lume și din Viața de Apoi pe care îl nădăjduiești și îl dorești pentru tine, cere-I-l lui Allah și caută adăpost la El pentru a-l atinge și a-l dobândi.
Allah, Cel Măreț și Preaînalt, i-a făgăduit răspuns celui care Îl roagă și caută adăpost la El. Preaînaltul a spus:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمُ ٱدْعُونِيٓ أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾

„Domnul vostru a spus: «Rugați-Mă și vă voi răspunde!»”
[Ghāfir, 40:60 — fragment]

Emirul credincioșilor, ʿUmar ibn al-Khaṭṭāb, Allah să fie mulțumit de el, a spus:

إني لا أحملُ همَّ الإجابةِ، ولكن همَّ الدُّعاءِ، فإذا أُلهِمتُ الدُّعاءَ فإنَّ الإجابةَ معه

„Nu port grija răspunsului, ci grija rugii. Dacă îmi este insuflată ruga, răspunsul vine împreună cu ea.”[9]

9 Menționat de Shaykh al-Islām în Majmūʿ al-fatāwā (8/193) și Al-Iqtiḍāʾ (2/229), și de Ibn al-Qayyim în Madārij as-sālikīn (3/103) și Al-Fawāʾid, p. 97.

Muṭarrif ibn ash-Shikhkhīr, Allah să aibă milă de el, a spus:

تذكَّرتُ ما جماعُ الخيرِ، فإذا الخيرُ كثيرٌ: الصَّومُ، والصَّلاةُ، وإذا هو في يدِ اللهِ عزَّ وجلَّ، وإذا أنتَ لا تَقدِرُ على ما في يدِ اللهِ عزَّ وجلَّ إلا أن تسألَهُ فيُعطيكَ، فإذا جماعُ الخيرِ الدُّعاءُ

„M-am gândit la ceea ce adună întregul bine. Binele este mult: postul și rugăciunea. El este însă în mâna lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt, iar tu nu poți ajunge la ceea ce este în mâna lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt, decât cerându-I, pentru ca El să-ți dăruiască. Așadar, ceea ce adună întregul bine este ruga."[10]

În privința curățirii sufletului, s-a relatat în mod autentic că Trimisul lui Allah ﷺ spunea în ruga sa:

اللهمَّ آتِ نفسي تقواها، وزكِّها أنتَ خيرُ مَن زكَّاها، أنتَ وليُّها ومولاها

„O, Allah, dăruiește-i sufletului meu evlavia sa și curățește-l! Tu ești Cel mai bun care îl curățește. Tu ești Ocrotitorul și Stăpânul său."[11]

Această rugă arată și ne atrage atenția că sufletele sunt curățite prin puterea lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt, Cunoscătorul celor nevăzute, iar cea mai de seamă cheie a curățirii lor este ruga și recunoașterea nevoii de Allah, Cel Măreț și Preaînalt.

10 Relatat de imamul Aḥmad în Az-Zuhd, nr. 1344.

11 Relatat de Muslim în Ṣaḥīḥ-ul său, nr. 2722.

De aceea, ruga pe care Profetul ﷺ o rostea cel mai des era:

يا مُقَلِّبَ القلوبِ ثَبِّتْ قلبي على دينِكَ

„O, Tu, Cel care întorci inimile, statornicește-mi inima în religia Ta!”[12]

Când robul își adună inima, își simte cu adevărat nevoia și lipsa, are o nădejde puternică, nu se grăbește să primească răspuns și caută momentele alese, ruga sa cu greu este respinsă. Unul dintre cele mai mari ajutoare pentru a te ruga este să știi că sufletul tău se curățește prin puterea lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt. Allah, Cel Măreț și Preaînalt, este Cel care îl curățește pe cine voiește; întreaga hotărâre Îi aparține și se află sub voința Sa. Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a spus:

﴿بَلِ ٱللَّهُ يُزَكِّي مَن يَشَآءُ﴾

„Dimpotrivă, Allah îl curățește pe cine voiește.”
[An-Nisāʾ, 4:49 — fragment]

Preaînaltul a mai spus:

﴿وَلَوْلَا فَضْلُ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُۥ مَا زَكَىٰ مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَآءُ﴾

„Dacă nu ar fi harul lui Allah asupra voastră și mila Sa, niciunul dintre voi nu s-ar fi curățit vreodată. Dar Allah îl curățește pe cine voiește.”
[An-Nūr, 24:21 — fragment]

Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi, spune în tâlcuirea cuvintelor Preaînaltului

12 Relatat de at-Tirmidhī în Al-Jāmiʿ, nr. 3522; al-Albānī i-a autentificat lanțul de transmitere în As-Silsilah aṣ-ṣaḥīḥah, nr. 2091.

﴿مَا زَكَىٰ مِنكُم﴾

„Niciunul dintre voi nu s-ar fi curățit”:

ما اهتدى أحدٌ مِن الخلائقِ بشيءٍ مِن الخيرِ يَنفعُ به نفسَه، ولم يتَّقِ شيئًا مِن الشَّرِّ يَدفعُ عن نفسِه

„Nicio făptură nu ar fi fost călăuzită spre vreun bine prin care să-și fie de folos și nu s-ar fi ferit de vreun rău pe care să-l îndepărteze de la sine.”[13]

Adică toate acestea sunt numai prin harul lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt.
Al-Barāʾ ibn ʿĀzib, Allah să fie mulțumit de el, a spus:

كان النبيُّ ﷺ ينقلُ التُّرابَ يومَ الخندقِ حتى اغبرَّ بطنُه، يقول: واللهِ لولا اللهُ ما اهتدينا ولا تَصدَّقنا ولا صلَّينا

„În ziua săpării șanțului, Profetul ﷺ căra pământ până când praful i-a acoperit pântecele. El spunea:
«Pe Allah, dacă nu ar fi fost Allah, nu ne-am fi călăuzit,
n-am fi dat milostenie și nu ne-am fi rugat.»”[14]

Călăuzirea, credința și tot binele se află numai în mâna lui Allah.

13 Relatat de Ibn Abī Ḥātim în Tafsīr-ul său (8/2553).

14 Relatat de al-Bukhārī în Ṣaḥīḥ-ul său, nr. 4104, și de Muslim în Ṣaḥīḥ-ul său, nr. 1803.

Trimisul lui Allah ﷺ sădea acest adevăr în sufletele companionilor, Allah să fie mulțumit de ei, și îl sublinia mereu. El ﷺ își începea predicile spunând:

مَن يهدِهِ اللهُ فلا مُضِلَّ له، ومَن يُضلِل فلا هاديَ له

„Pe cel pe care Allah îl călăuzește nimeni nu-l poate rătăci, iar pe cel pe care El îl lasă în rătăcire nimeni nu-l poate călăuzi."[15]

Acest temei este cea mai mare dintre porțile curățirii sufletului. Cel care știe că îndreptarea, curățirea și statornicia sufletului său se află în mâna lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt, caută adăpost la El și se îndreaptă spre poarta Sa, stăruind în rugă, plin de nădejde și dorință, pentru a dobândi de la El curățirea sufletului, salvarea și izbânda lui în această lume și în Viața de Apoi.

15 Relatat de imamul Muslim în Ṣaḥīḥ-ul său, nr. 868, de la Ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi; și de Abū Dāwūd în As-Sunan, nr. 1097, at-Tirmidhī în Al-Jāmiʿ, nr. 1105, și an-Nasāʾī în As-Sunan al-kubrā, nr. 3277, toți de la ʿAbd Allāh ibn Masʿūd, Allah să fie mulțumit de el.

Principiul al treilea — Coranul cel Nobil este izvorul curățirii sufletului

Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a spus:

﴿لَقَدْ مَنَّ ٱللَّهُ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُواْ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِهِۦ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحِكْمَةَ﴾

„Allah le-a făcut o mare binefacere credincioșilor când a trimis printre ei un trimis dintre ei, care le recită versetele Sale, îi curățește și îi învață Cartea și înțelepciunea."
[Āl ʿImrān, 3:164 — fragment]

Cel mai de seamă mijloc prin care sufletul se curățește este Coranul cel Nobil. El este Cartea curățirii, izvorul și sursa ei. Cel care dorește să-și curățească sufletul să caute aceasta în Cartea lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt.
ʿAbd Allāh ibn ʿAbbās, Allah să fie mulțumit de amândoi, a spus:

ضَمِنَ اللهُ لِمَن اتَّبَعَ القرآنَ أن لا يضِلَّ في الدُّنيا، ولا يشقى في الآخرة

„Allah i-a garantat celui care urmează Coranul că nu va rătăci în această lume și nu va fi nefericit în Viața de Apoi."

Apoi a recitat:

﴿فَمَنِ ٱتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ﴾

„Cel care urmează îndrumarea Mea nu va rătăci și nu va fi nefericit."
[Ṭā Hā, 20:123 — fragment][16]

Preaînaltul a spus:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ قَدْ جَآءَتْكُم مَّوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَآءٌ لِّمَا فِى ٱلصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾

„O, oameni, v-a venit un îndemn de la Domnul vostru, o vindecare pentru ceea ce este în piepturi, o călăuzire și o milă pentru credincioși."
[Yūnus, 10:57]

Ibn al-Qayyim, Allah să aibă milă de el, a spus:

القرآنُ هو الشِّفاءُ التَّامُّ مِن جميعِ الأدواءِ القلبيَّةِ والبدنيَّةِ، وأدواءِ الدُّنيا والآخرة

„Coranul este vindecarea deplină pentru toate bolile inimii și ale trupului, precum și pentru bolile acestei lumi și ale Vieții de Apoi."[17]

16 Relatat de aṭ-Ṭabarī în Jāmiʿ al-bayān (16/191).
17 Zād al-maʿād (4/520).

Cel Măreț și Preaînalt a spus:

﴿ٱلَّذِينَ ءَاتَيۡنَٰهُمُ ٱلۡكِتَٰبَ يَتۡلُونَهُۥ حَقَّ تِلَاوَتِهِۦٓ أُوْلَٰٓئِكَ يُؤۡمِنُونَ بِهِۦ﴾

„Cei cărora le-am dăruit Cartea și care o recită așa cum se cuvine, aceia cred în ea.”
[Al-Baqarah, 2:121 — fragment]

A recita Cartea așa cum se cuvine înseamnă a o citi, a o memora, a o înțelege, a cugeta la ea și a o pune în practică, după cum au explicat companionii și urmașii lor.
Ibn Masʿūd, Allah să fie mulțumit de el, a spus:

كان الرَّجلُ مِنَّا إذا تعلَّم عشرَ آياتٍ، لم يُجاوزهنَّ حتى يعرِفَ معانيهِنَّ والعملَ بهنَّ

„Când unul dintre noi învăța zece versete, nu trecea mai departe până când nu le cunoștea înțelesurile și felul în care să le pună în practică.”[18]

Citirea Coranului fără a-i înțelege sensurile sau fără a împlini ceea ce se află în el nu este socotită recitare așa cum se cuvine. De aceea, al-Fuḍayl ibn ʿIyāḍ, Allah să aibă milă de el, spune:

إنَّما نزلَ القرآنُ ليُعمَلَ به، فاتَّخذَ النَّاسُ قراءتَهُ عملًا

„Coranul a fost pogorât pentru a fi pus în practică, dar oamenii au făcut din citirea lui fapta lor.”[19]

18 Relatat de aṭ-Ṭabarī în Tafsīr-ul său (1/80).
19 Relatat de al-Ājurrī în Akhlāq ḥamalat al-Qurʾān, p. 41.

Dacă Allah, Cel Măreț și Preaînalt, îl cinstește pe robul Său cu recitarea Coranului, cugetarea la el și lupta cu sine pentru a-l pune în practică, acesta dobândește o parte îmbelșugată de curățire.

Principiul al patrulea — Alegerea unei pilde de urmat

Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a spus:

﴿لَّقَدْ كَانَ لَكُمْ فِى رَسُولِ ٱللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُواْ ٱللَّهَ وَٱلْيَوْمَ ٱلْآخِرَ وَذَكَرَ ٱللَّهَ كَثِيرًا﴾

„Aveți în Trimisul lui Allah o pildă frumoasă, pentru cel care nădăjduiește în Allah și în Ziua de Apoi și Îl pomenește mult pe Allah."
[Al-Aḥzāb, 33:21]

Ibn Kathīr, Allah să aibă milă de el, a spus:

هذه الآيةُ الكريمةُ أصلٌ كبيرٌ في التَّأَسِّي برسولِ اللهِ ﷺ في أقوالِه وأفعالِه وأحوالِه

„Acest verset nobil este un temei măreț pentru a-l lua drept pildă pe Trimisul lui Allah ﷺ în vorbele, faptele și stările sale."[20]

20 Tafsīr Ibn Kathīr (11/133).

Al-Ḥasan al-Baṣrī, Allah să aibă milă de el, a spus:

قال قومٌ على عهدِ النبيِّ ﷺ: يا محمدُ إنَّا نُحبُّ ربَّنا،
فأنزلَ اللهُ عزَّ وجلَّ:

„În vremea Profetului ﷺ, unii oameni au spus: «Muḥammad, noi Îl iubim pe Domnul nostru.» Atunci Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a pogorât:

﴿قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ ٱللَّهَ فَٱتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ ٱللَّهُ وَيَغْفِرْ
لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ﴾

«Spune: Dacă Îl iubiți pe Allah, urmați-mă, iar Allah vă va iubi și vă va ierta păcatele.»
[Āl ʿImrān, 3:31 — fragment]»[21]

Urmarea Trimisului ﷺ și luarea lui drept pildă sunt dovada sincerității iubirii față de Allah, Cel Măreț și Preaînalt. Urmarea Profetului ﷺ, luarea lui drept pildă și mersul pe calea sa dreaptă reprezintă însăși curățirea sufletului. Nu se poate ajunge la ea prin altceva decât prin ceea ce a adus Trimisul ﷺ.

În fiecare vreme, căpeteniile rătăcirii născocesc căi condamnabile despre care se pretinde că purifică sufletele, îndreaptă inimile și întăresc legătura cu Allah, precum și alte asemenea lucruri. Ei recomandă ruperea de adunări, izolarea în locuri întunecoase și repetarea unor pomeniri speciale și a anumitor cuvinte, despre care pretind că purifică, îndreaptă și educă sufletele, alături de alte pretenții false.

21 Relatat de aṭ-Ṭabarī în Tafsīr-ul său (6/322).

Învățatul Ibn al-Qayyim, Allah să aibă milă de el, spune:

تزكيةُ النُّفوسِ أصعبُ مِن علاجِ الأبدانِ وأشدُّ، فمَن زكَّى نفسَه بالرياضة والمجاهدة والخلوة التي لم يَجئ بها الرسلُ فهو كالمريضِ الذي عالجَ نفسَه برأيِه، وأينَ يقعُ رأيُه مِن معرفةِ الطبيب؟! فالرُّسلُ أطبَّاءُ القلوبِ، فلا سبيلَ إلى تزكيتها وصلاحها إلا مِن طريقِهم وعلى أيديهم، وبمحضِ الانقياد والتسليم لهم، واللهُ المستعان

„Curățirea sufletelor este mai grea și mai anevoioasă decât tratarea trupurilor. Cel care își curățește sufletul prin exerciții, luptă cu sine și izolare pe care trimișii nu le-au adus este asemenea bolnavului care se tratează după propria părere. Unde se află părerea sa față de cunoașterea medicului?! Trimișii sunt medicii inimilor. Nu există nicio cale de a le curăți și îndrepta decât pe calea lor, prin ei și prin ascultare și supunere deplină față de ei. Ajutorul se cere de la Allah."[22]

De asemenea, orice faptă care nu urmează porunca Profetului ﷺ îi este respinsă celui care o face, potrivit cuvintelor Profetului ﷺ:

22 Madārij as-sālikīn (2/300).

مَن عملَ عملًا ليسَ عليه أمرُنا فهو ردٌّ

„Cel care face o faptă ce nu urmează porunca noastră, aceea este respinsă.”[23]

Adică îi este respinsă celui care a făcut-o.
Imamul Sufyān ibn ʿUyaynah, Allah să aibă milă de el, a spus:

إنَّ رسولَ اللهِ ﷺ هو الميزانُ الأكبرُ، فعليه تُعرضُ الأشياءُ، على خُلُقِه، وسيرتِه وهديِه، فما وافقَها فهو الحقُّ، وما خالفَها فهو الباطلُ

„Trimisul lui Allah ﷺ este cea mai mare măsură. Lucrurile trebuie puse înaintea sa: înaintea caracterului, vieții și îndrumării sale. Ceea ce se potrivește cu ele este adevărul, iar ceea ce le contrazice este falsul.”[24]

De aceea, cel care dorește să-și curățească sufletul trebuie să se lupte cu sine pentru a-l urma pe Trimisul ﷺ și a-l lua drept pildă. Trebuie să se ferească de lucrurile nou introduse, de născociri și de căile inovate ai căror susținători pretind că ele curăță sufletele.

23 Relatat de Muslim în Ṣaḥīḥ-ul său, nr. 1718.

24 Relatat de al-Khaṭīb în introducerea cărții sale Al-Jāmiʿ li-akhlāq ar-rāwī wa-ādāb as-sāmiʿ (1/79).

Principiul al cincilea — Curățirea înseamnă înlăturarea răului și împodobirea cu bine

Adevărata curățire începe cu eliberarea sufletului: purificarea lui de vicii, neascultare și păcate. Apoi urmează împodobirea lui prin împlinirea actelor de ascultare și de apropiere de Allah, după cum a spus Cel Măreț și Preaînalt:

﴿خُذْ مِنْ أَمْوَٰلِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِم بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ﴾

„Ia din averile lor o milostenie prin care să-i curățești și să-i înalți și roagă-te pentru ei.”
[At-Tawbah, 9:103 — fragment]

Cuvintele Preaînaltului

﴿تُطَهِّرُهُمْ﴾

„să-i curățești”

arată treapta eliberării de faptele rele, prin curățirea lor de păcate. Cuvintele Preaînaltului

﴿وَتُزَكِّيهِم﴾

„să-i înalți”

arată treapta împodobirii cu virtuți și fapte bune. Pomenirea purificării înaintea creșterii sufletești ține de punerea eliberării de rău înaintea împodobirii cu bine.
Cel care dorește să-și curățească sufletul trebuie mai întâi să renunțe la păcate și nelegiuiri, care strică inima și o lipsesc de lumina călăuzirii și a credinței. Profetul ﷺ a spus:

إنَّ العبدَ إذا أخطأَ خطيئةً نُكِتَتْ في قلبِه نكتةٌ سوداءُ، فإذا هو نَزَعَ واستغفرَ وتابَ صُقِلَ قلبُه، وإن عادَ زيدَ فيها حتى تعلوَ قلبَه، وهو الرَّانُ الذي ذكرَ اللهُ:

„Când robul săvârșește un păcat, pe inima lui se întipărește un punct negru. Dacă renunță, cere iertare și se căiește, inima îi este lustruită. Dacă revine, pata sporește până îi acoperă inima. Aceasta este acoperirea pomenită de Allah:

﴿كَلَّا ۖ بَلْ ۜ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾

«Nicidecum! Ci ceea ce făceau le-a acoperit inimile.» **[Al-Muṭaffifīn, 83:14]”**[25]

25 Relatat de at-Tirmidhī în Al-Jāmiʿ, nr. 3334; al-Albānī l-a socotit ḥasan în Ṣaḥīḥ al-jāmiʿ, nr. 1670.

Apoi trebuie să se lupte cu sine pentru a spori în fapte bune, prin care sufletul său se curățește, după cum a spus Cel Măreț și Preaînalt:

﴿وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُواْ فِينَا لَنَهۡدِيَنَّهُمۡ سُبُلَنَاۚ وَإِنَّ ٱللَّهَ لَمَعَ ٱلۡمُحۡسِنِينَ﴾

„Pe cei care se străduiesc pentru Noi îi vom călăuzi pe căile Noastre. Allah este, cu adevărat, alături de cei care fac bine."
[Al-ʿAnkabūt, 29:69]

Ibn Taymiyyah, Allah să aibă milă de el, a spus:

فالتزكيةُ وإن كان أصلُها النَّماءَ والبركةَ وزيادةَ الخيرِ، فإنَّما تَحصُلُ بإزالةِ الشَّرِّ، فلهذا صارَ التَّزكِّي يجمعُ هذا وهذا

„Deși sensul de temelie al curățirii este creșterea, binecuvântarea și sporirea binelui, ea nu se împlinește decât prin înlăturarea răului. De aceea, curățirea le cuprinde pe amândouă."[26]

Shaykh as-Saʿdī, Allah să aibă milă de el, a spus despre cuvintele lui Allah Preaînaltul

﴿بَلِ ٱللَّهُ يُزَكِّي مَن يَشَآءُ﴾

„Dimpotrivă, Allah îl curățește pe cine voiește"
[An-Nisāʾ, 4:49 — fragment]:

26 Majmūʿ al-fatāwā (10/97).

أي: بالإيمان والعمل الصالح؛ بالتَّخلِّي عن الأخلاق الرَّذيلة، والتَّحلِّي بالصِّفات الجميلة

„Adică prin credință și fapta bună: prin eliberarea de însușirile rele și împodobirea cu trăsături frumoase.”[27]

27 Taysīr al-Karīm ar-Raḥmān, p. 182.

Principiul al șaselea — Închiderea căilor care îl îndepărtează pe om de curățire și virtute și îl aruncă în viciu

Robul căruia i s-a dăruit izbândă are mare nevoie să închidă căile care îi murdăresc și îi întinează sufletul. În Sunnah ne-a fost dată o pildă care arată primejdia intrării robului în ceea ce îi pierde religia. În hadith, Profetul ﷺ a spus:

ضربَ اللهُ مثلًا صراطًا مستقيمًا وعلى جنبَتَي الصراط سوران فيهما أبوابٌ مفتَّحةٌ، وعلى الأبواب ستورٌ مرخاةٌ، وعلى باب الصراط داعٍ يقول: يا أيُّها الناس ادخلوا الصراط جميعًا، ولا تتعرَّجوا، وداعٍ يدعو مِن فوق الصراط، فإذا أراد يفتح شيئًا مِن تلك الأبواب قال: ويحك لا تفتحهُ فإنَّكَ إن تفتحهُ تلجهُ، والصراطُ الإسلام، والسوران حدودُ الله، والأبواب المفتَّحة

محارم الله، وذلك الداعي على رأس الصراط كِتَابُ اللهِ عزَّ وجلَّ، والداعي مِن فوق الصراط واعظُ الله في قلبِ كلِّ مسلم

„Allah a dat drept pildă o cale dreaptă, iar de-a lungul celor două laturi ale ei sunt două ziduri în care se află uși deschise, acoperite cu perdele lăsate în jos. La intrarea căii este un chemător care spune: «O, oameni, intrați cu toții pe cale și nu vă abateți!» Un alt chemător cheamă de deasupra căii. Când cineva vrea să deschidă vreuna dintre acele uși, el îi spune: «Vai ție! Nu o deschide, fiindcă, dacă o deschizi, vei intra!» Calea este Islamul, cele două ziduri sunt hotarele lui Allah, ușile deschise sunt lucrurile interzise de Allah, chemătorul de la începutul căii este Cartea lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt, iar chemătorul de deasupra căii este îndemnătorul lui Allah din inima fiecărui musulman.”[28]

28 Relatat de imamul Aḥmad în Al-Musnad, nr. 17634.

Ḥāfiẓ Ibn Rajab al-Ḥanbalī, Allah să aibă milă de el, a spus:

ومَن كان في الدنيا قد خرجَ عن الاستقامة على الصراطِ، ففتحَ أبوابَ المحارم التي في ستور الصراط يَمنةً ويَسرةً، ودخلَ إليها ـ سواء كانت المحارمُ مِن الشهوات أو مِن الشُّبهات ـ أخذته الكلاليبُ التي على ذلك الصراط يمنةً ويسرةً، بحسب ما فَتحَ في الدنيا مِن أبواب المحارم ودخلَ إليها

„Cel care în această lume a ieșit din statornicia pe cale, a deschis ușile lucrurilor interzise, aflate în perdelele căii, în dreapta și în stânga, și a intrat pe ele — fie că erau lucruri interzise ce țin de pofte, fie de îndoieli — va fi prins de cârligele aflate la dreapta și la stânga acelei căi, pe măsura ușilor interzise pe care le-a deschis și pe care a intrat în această lume."[29]

29 Majmūʿ rasāʾil Ibn Rajab, p. 206.

Din aceasta fac parte cuvintele lui Allah Preaînaltul:

﴿قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّواْ مِنْ أَبْصَـٰرِهِمْ وَيَحْفَظُواْ فُرُوجَهُمْ ۚ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ خَبِيرٌۢ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾

„Spune-le credincioșilor să-și coboare privirile și să-și păzească părțile intime. Aceasta este mai curat pentru ei. Allah este Bineștiutor a ceea ce fac.”
[An-Nūr, 24:30]

Abū Ḥayyān al-Andalusī, Allah să aibă milă de el, a spus:

قُدِّمَ غضُّ البصرِ على حفظ الفرج لأنَّ النظر بريد الزنى، ورائد الفجور، والبلوى فيه أشدُّ وأكثرُ

„Coborârea privirii a fost pomenită înaintea păzirii părților intime, fiindcă privirea este vestitorul desfrânării și înaintemergătorul nelegiuirii, iar încercarea prin ea este mai puternică și mai frecventă.”[30]

30 Al-Baḥr al-muḥīṭ de Abū Ḥayyān al-Andalusī (8/33).

Shaykh as-Saʿdī, Allah să aibă milă de el, a spus:

فإنَّ مَن حَفِظَ فرجَه وبصرَه، طَهُرَ مِن الخبث الذي يتدنَّسُ به أهلُ الفواحش، وزَكَت أعمالُه، بسبب ترك المحرَّم، الذي تطمعُ إليه النفسُ وتدعو إليه، فمَن تركَ شيئًا لله، عوضهُ الله خيرًا منه

„Cel care și-a păzit părțile intime și privirea s-a curățit de murdăria cu care se întinează cei ce săvârșesc fapte desfrânate. Faptele sale s-au curățit prin părăsirea lucrului interzis, pe care sufletul îl dorește și la care îndeamnă. Celui care renunță la ceva pentru Allah, Allah îi dăruiește în schimb ceva mai bun."[31]

De aceea, din frumusețea Islamului unui om face parte părăsirea a ceea ce nu îl privește: vorba de prisos, privirea de prisos și altele asemenea.
Ibn al-Qayyim, Allah să aibă milă de el, a spus:

وأكثرُ المعاصي إنما تولُّدُها مِن فضول الكلام والنَّظر، وهما أوسعُ مداخل الشيطان فإنَّ جارحتيهما لا يَمَلان ولا يسأمان

„Cele mai multe păcate se nasc din vorba și privirea de prisos. Acestea sunt cele mai largi porți de intrare ale Satanei, fiindcă organele lor nu obosesc și nu se plictisesc."[32]

31 Taysīr al-Karīm ar-Raḥmān, p. 566.
32 Badāʾiʿ al-fawāʾid (2/820).

Robul trebuie, așadar, să fie cu judecată și prevăzător: să-I ceară lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt, răbdare și salvare și să taie toate căile care duc la pierderea și desfrânarea sufletului său. Religia robului este avuția sa de căpetenie, iar pierderea ei înseamnă pierderea acestei lumi și a Vieții de Apoi. Cu atât mai mult în vremea noastră, când încercările au căzut asupra oamenilor precum ploaia și porțile îndoielilor și poftelor s-au deschis prin aceste aparate moderne, prin site-uri îndoielnice și programe deviante. Ele i-au dus pe mulți oameni spre rătăcire și i-au îndepărtat de călăuzire. Îi cerem lui Allah ocrotire.

Principiul al șaptelea — Amintirea morții și a întâlnirii cu Allah, Cel Măreț și Preaînalt

Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a spus:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَلۡتَنظُرۡ نَفۡسٞ مَّا قَدَّمَتۡ لِغَدٖ﴾

„O, voi cei care credeți, temeți-vă de Allah și fiecare suflet să privească la ceea ce a pregătit pentru mâine.”
[Al-Ḥashr, 59:18 — fragment]

Trimisul lui Allah ﷺ a spus:

أكثروا ذكرَ هادمِ اللذات

„Amintiți-vă des de cea care curmă plăcerile”,

adică de moarte.[33]

33 Relatat de Ibn Mājah, nr. 4258; al-Albānī l-a autentificat în Al-Irwāʾ (3/145).

Moartea desparte această lume de lăcașul statorniciei și timpul faptelor de răsplata lor. Ea este hotarul dintre pregătirea merindelor și întâlnirea cu răsplata lor. După ea nu mai este loc pentru căință și cererea iertării pentru faptele rele și nici pentru sporirea faptelor bune. Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a spus:

﴿وَلَيْسَتِ ٱلتَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ حَتَّىٰٓ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ ٱلْمَوْتُ قَالَ إِنِّى تُبْتُ ٱلْـَٰٔنَ﴾

„Căința nu este pentru cei care săvârșesc fapte rele până când, atunci când moartea se înfățișează unuia dintre ei, spune: «Acum mă căiesc!»”
[An-Nisāʾ, 4:18 — fragment]

Apoi, moartea îi ajunge negreșit pe toți oamenii și îi întâlnește fără îndoială. Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a spus:

﴿قُلْ إِنَّ ٱلْمَوْتَ ٱلَّذِى تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُۥ مُلَٰقِيكُمْ﴾

„Spune: «Moartea de care fugiți vă va întâlni.»”
[Al-Jumuʿah, 62:8 — fragment]

Cel Măreț și Preaînalt a mai spus:

﴿أَيْنَمَا تَكُونُوا۟ يُدْرِككُّمُ ٱلْمَوْتُ وَلَوْ كُنتُمْ فِى بُرُوجٍ مُّشَيَّدَةٍ﴾

„Oriunde v-ați afla, moartea vă va ajunge, chiar dacă ați fi în turnuri întărite.”
[An-Nisāʾ, 4:78 — fragment]

Cu toate acestea, ea îi ajunge pe oameni pe neașteptate:

﴿فَإِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً ۖ وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ﴾

„Când le vine sorocul, nu îl pot întârzia nici măcar un ceas și nici nu îl pot grăbi.”
[Al-Aʿrāf, 7:34 — fragment]

Câți oameni au ieșit din casă conducându-și mașina și s-au întors purtați în giulgiu! Câți le-au spus celor din familie:

هيِّئوا لي طعامًا

„Pregătiți-mi mâncare!”,

apoi au murit fără să o guste! Câți și-au îmbrăcat haina și i-au încheiat nasturii, iar nasturii nu le-au mai fost desfăcuți decât de cel care le-a spălat trupul!

Amintirea morții îi aduce robului un folos uriaș. Prin ea se trezesc inimile nepăsătoare și prind viață inimile moarte. Robul se îndreaptă mai bine spre Allah, Cel Măreț și Preaînalt, iar nepăsarea și întoarcerea de la ascultarea de Allah, Cel Măreț și Preaînalt, se îndepărtează.
Saʿīd ibn Jubayr, Allah să aibă milă de el, a spus:

لو فارقَ ذكرُ الموتِ قلبي خشيتُ أن يفسدَ عليَّ قلبي

„Dacă amintirea morții mi-ar părăsi inima, m-aș teme ca inima mea să nu se strice.”[34]

34 Relatat de imamul Aḥmad în Az-Zuhd, nr. 2168.

Robul rămâne în bine atât timp cât privește la momentul în care va sta înaintea lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt, în Ziua Învierii, după moartea sa, și la soarta sa de după moarte. Sufyān ibn ʿUyaynah, Allah să aibă milă de el, a relatat că Ibrāhīm at-Taymī, Allah să aibă milă de el, spunea:

مثَّلتُ نفسي في الجنة، آكلُ ثمارَها، وأشربُ مِن أنهارِها، وأعانقُ أبكارَها، ثم مثَّلتُ نفسي في النار، آكلُ مِن زقُّومِها، وأشربُ مِن صديدِها، وأعالجُ سلاسلَها وأغلالَها، فقلتُ لنفسي: أي نفسي! أيُّ شيءٍ تريدين؟ قالت: أريدُ أن أُرَدَّ إلى الدنيا، فأعملَ صالحًا، قال: قلتُ: فأنتِ في الأُمنيةِ فاعملي

„Mi-am închipuit că sunt în Paradis, mâncând din roadele sale, bând din râurile sale și îmbrățișând fecioarele sale. Apoi mi-am închipuit că sunt în Foc, mâncând din zaqqūm-ul său, bând din puroiul său și îndurând lanțurile și cătușele sale. I-am spus atunci sufletului meu: «Suflete al meu, ce dorești?» El a răspuns: «Doresc să fiu trimis înapoi în această lume, ca să fac bine.» I-am spus: «Te afli acum în ceea ce îți dorești, așadar lucrează!»”[35]

35 Relatat de Ibn Abī ad-Dunyā în Muḥāsabat an-nafs, p. 26.

Spune-i, de asemenea:

يا نفسُ! إن أنا متُّ فمَن ذا الذي يصلِّي عني بعد الموت؟! ومَن سيصومُ عني؟! ومَن يتوبُ عني مِن ذنوبي وتفريطي؟!

„Suflete al meu, dacă mor, cine se va mai ruga în locul meu după moarte?! Cine va posti în locul meu?! Cine se va căi în locul meu pentru păcatele și neglijența mea?!”

Principiul al optulea — Alegerea atentă a tovarășilor și prietenilor

Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a spus:

﴿وَٱصۡبِرۡ نَفۡسَكَ مَعَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ رَبَّهُم بِٱلۡغَدَوٰةِ وَٱلۡعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجۡهَهُۥۖ وَلَا تَعۡدُ عَيۡنَاكَ عَنۡهُمۡ تُرِيدُ زِينَةَ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَاۖ وَلَا تُطِعۡ مَنۡ أَغۡفَلۡنَا قَلۡبَهُۥ عَن ذِكۡرِنَا وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ وَكَانَ أَمۡرُهُۥ فُرُطٗا﴾

„Rămâi cu răbdare alături de cei care Îl cheamă pe Domnul lor dimineața și seara, dorind Fața Sa. Nu-ți întoarce ochii de la ei, dorind podoaba vieții lumești. Nu-l asculta pe acela a cărui inimă am făcut-o nepăsătoare față de pomenirea Noastră, care și-a urmat pofta și ale cărui treburi au depășit măsura."
[Al-Kahf, 18:28]

As-Saʿdī, Allah să aibă milă de el, a spus în tâlcuirea versetului:

فيها الأمرُ بصحبةِ الأخيارِ، ومجاهدةِ النفسِ على صحبتِهم، ومخالطتِهم، وإن كانوا فقراءَ؛ فإنَّ في صحبتِهم مِن الفوائدِ ما لا يُحصى

„În el se află porunca de a-i însoți pe cei buni și de a te lupta cu tine însuți pentru a le ține tovărășie și a te afla printre ei, chiar dacă sunt săraci. În tovărășia lor se află foloase de nenumărat."[36]

Profetul ﷺ a spus:

الرجلُ على دينِ خليلِه، فلينظرْ أحدُكم مَن يُخالل

„Omul urmează religia prietenului său apropiat. Fiecare dintre voi să privească, așadar, pe cine își ia drept prieten."[37]

36 Taysīr al-Karīm ar-Raḥmān, p. 475.

37 Relatat de Abū Dāwūd în As-Sunan, nr. 4833; al-Albānī l-a socotit ḥasan în As-Silsilah aṣ-ṣaḥīḥah, nr. 927.

Abū Sulaymān al-Khaṭṭābī, Allah să aibă milă de el, a spus:

قوله: المرءُ على دين خليلِه، معناه: لا تُخالِلْ إلا مَن رضيتَ دينَه وأمانتَه، فإنَّكَ إذا خاللتَه قادكَ إلى دينِه ومذهبِه، ولا تُغرِّرْ بدينِكَ، ولا تُخاطرْ بنفسِكَ فتُخالِلَ مَن ليس مرضيًّا في دينِه ومذهبِه

„Cuvintele «Omul urmează religia prietenului său apropiat» înseamnă: nu-ți lua drept prieten decât pe acela a cărui religie și cinste le încuviințezi. Dacă te împrietenești cu el, te va conduce spre religia și calea sa. Nu-ți primejdui religia și nu te pune în pericol împrietenindu-te cu cineva a cărui religie și cale nu sunt vrednice de încuviințare."[38]

De aceea, Ibn Masʿūd, Allah să fie mulțumit de el, spune:

اعتبروا الناسَ بأخدانِهم، فإنَّ المرءَ لا يُخادنُ إلا مَن يُعجبُه

„Judecați-i pe oameni după prietenii lor, fiindcă omul nu se împrietenește decât cu cel care îi place."[39]

38 Al-ʿUzlah, p. 46.

39 Relatat de Ibn Baṭṭah în Al-Ibānah al-kubrā, nr. 376.

Trimisul lui Allah ﷺ a spus:

مثلُ جليسِ الصالحِ والسُّوءِ كحاملِ المسكِ ونافخِ الكيرِ، فحاملُ المسكِ إمَّا أن يُحذيكَ، وإمَّا أن تبتاعَ منه، وإمَّا أن تجدَ منه ريحًا طيِّبةً، ونافخُ الكيرِ إمَّا أن يُحرقَ ثيابَكَ، وإمَّا أن تجدَ ريحًا خبيثةً

„Pilda tovarășului bun și a celui rău este ca aceea a purtătorului de mosc și a celui care suflă în foale. Purtătorul de mosc fie îți dăruiește din el, fie cumperi de la el, fie simți de la el un miros plăcut. Cel care suflă în foale fie îți arde hainele, fie simți de la el un miros urât."[40]

40 Relatat de al-Bukhārī în Ṣaḥīḥ-ul său, nr. 5534, și de Muslim în Ṣaḥīḥ-ul său, nr. 2628. Formularea este a lui al-Bukhārī.

Al-Qāḍī ʿIyāḍ, Allah să aibă milă de el, a spus în explicarea acestui hadith:

فيه تجنُّبُ خلطاءِ السُّوءِ ومجالسةِ الأشرارِ، وأهلِ البدعِ والمغتابينَ للناسِ، لأنَّ جميعَ هؤلاءِ ينفذُ أثرُهم إلى جليسِهم، والحضُّ على مجالسةِ أهلِ الخيرِ، وتلقِّي العلمِ والأدبِ وحُسنِ الهدى والأخلاقِ الحميدةِ

„În el se află îndemnul de a evita tovarășii răi și șederea alături de cei răi, de adepții inovațiilor și de cei care îi vorbesc pe oameni de rău, fiindcă înrâurirea tuturor acestora ajunge la cel care stă alături de ei. Se află și îndemnul de a sta alături de oamenii buni și de a primi cunoaștere, bune maniere, îndrumare frumoasă și însușiri lăudabile."[41]

Robul trebuie, așadar, să-și aleagă tovarăși care îl ajută să facă bine, fiindcă ei sunt printre cele mai mari mijloace de curățire și îndreptare a sufletului său. Să se ferească de tovarășii răi și de cei stricați, fiindcă aceștia sunt mai primejdioși pentru el decât râia.

41 Ikmāl al-Muʿlim bi-fawāʾid Muslim (8/108).

Principiul al nouălea — Ferește-te de admirația de sine și de amăgirea cu privire la propriul suflet

Cel Măreț și Preaînalt a spus:

﴿فَلَا تُزَكُّوٓاْ أَنفُسَكُمۡۖ هُوَ أَعۡلَمُ بِمَنِ ٱتَّقَىٰٓ﴾

„Nu vă socotiți voi înșivă curați! El îl cunoaște cel mai bine pe acela care are evlavie."
[An-Najm, 53:32 — fragment]

Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a interzis lauda de sine prin ceea ce arată curățenia și buna stare a sufletului, fiindcă locul evlaviei este inima, iar Allah, Cel Măreț și Preaînalt, îl cunoaște cel mai bine pe cel care are evlavie. Totodată, această laudă de sine este o pricină a admirației de sine și a fățărniciei prin care omul caută să fie văzut, iar aceasta anulează faptele.

Oricât s-ar strădui credinciosul să facă bine și să se ferească de cele interzise, el rămâne cu lipsuri și nedrept față de sine. Dacă Abū Bakr, Allah să fie mulțumit de el — cel cu deplină sinceritate al acestei comunități și cel mai bun dintre oameni după profeți —, atunci când i-a cerut Profetului ﷺ să-l învețe o rugă pe care să I-o adreseze lui Allah în rugăciunea sa, a fost învățat de el ﷺ să spună:

اللهمَّ إنِّي ظلمتُ نفسي ظلمًا كثيرًا، ولا يغفرُ الذنوبَ إلا أنتَ، فاغفرْ لي مغفرةً مِن عندِكَ، وارحمني إنَّكَ أنتَ الغفورُ الرحيمُ

„O, Allah, m-am nedreptățit mult pe mine însumi și nimeni nu iartă păcatele în afară de Tine. Dăruiește-mi iertare de la Tine și ai milă de mine. Tu ești Cel Iertător, Cel Îndurător”,[42]

cum stau oare lucrurile cu cel aflat mai prejos de el?!
Când mama credincioșilor, ʿĀʾishah, Allah să fie mulțumit de ea, l-a întrebat pe Profet ﷺ despre cuvintele Preaînaltului:

﴿وَٱلَّذِينَ يُؤْتُونَ مَآ ءَاتَواْ وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ﴾

„Cei care dau ceea ce dau, iar inimile lor sunt temătoare” **[Al-Muʾminūn, 23:60 — fragment],**

ea a spus:

أهم الذين يشربونَ الخمرَ ويسرقون؟

„Sunt aceștia cei care beau vin și fură?”

42 Relatat de al-Bukhārī în Ṣaḥīḥ-ul său, nr. 834, și de Muslim în Ṣaḥīḥ-ul său, nr. 2705.

El ﷺ a răspuns:

لا يا بنتَ الصِّدِّيقِ، ولكنَّهم الذين يصومونَ ويصلُّونَ ويتصدَّقونَ، وهم يخافونَ أن لا يُقبَلَ منهم

„Nu, fiică a celui cu deplină sinceritate! Ci sunt cei care postesc, se roagă și dau milostenie, temându-se că nu li se va primi."[43]

ʿAbd Allāh ibn Abī Mulaykah, Allah să aibă milă de el, a spus:

أدركتُ ثلاثينَ مِن أصحابِ النبيِّ ﷺ كلُّهم يخافُ النفاقَ على نفسِه

„Am întâlnit treizeci dintre companionii Profetului ﷺ și toți se temeau de fățărnicie pentru ei înșiși."[44]

Al-Ḥasan al-Baṣrī, Allah să aibă milă de el, a spus:

إنَّ المؤمنَ جمعَ إحسانًا وشفقةً، وإنَّ المنافقَ جمعَ إساءةً وأمنًا

„Credinciosul a adunat binefacerea și teama, iar fățarnicul a adunat purtarea rea și sentimentul de siguranță."

43 Relatat de at-Tirmidhī în Al-Jāmiʿ, nr. 3175; al-Albānī l-a autentificat în As-Silsilah aṣ-ṣaḥīḥah, nr. 162.

44 Menționat de al-Bukhārī în Ṣaḥīḥ-ul său, înaintea hadithului nr. 48.

Apoi al-Ḥasan a recitat:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ هُم مِّنْ خَشْيَةِ رَبِّهِم مُّشْفِقُونَ﴾

„Cei care sunt plini de teamă din frica față de Domnul lor."
[Al-Muʾminūn, 23:57][45]

45 Relatat de aṭ-Ṭabarī în Tafsīr-ul său (17/68).

Principiul al zecelea — Cunoașterea sufletului

Printre lucrurile necesare în curățirea sufletului se află cunoașterea realității acestui suflet și a însușirilor sale, pentru a-i putea purta mai ușor de grijă și a-l trata de bolile care îl încearcă.

În Cartea Sa nobilă, Allah, Cel Măreț și Preaînalt, a descris sufletul prin trei însușiri cunoscute. Aceste însușiri se referă la stările sufletelor. Ele sunt:

Sufletul liniștit: acela care și-a găsit liniștea prin credință, prin pomenirea lui Allah, Cel Măreț și Preaînalt, prin adorarea Lui și prin buna îndreptare spre El, după cum a spus Cel Măreț și Preaînalt:

﴿ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَتَطۡمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكۡرِ ٱللَّهِۗ أَلَا بِذِكۡرِ ٱللَّهِ تَطۡمَئِنُّ ٱلۡقُلُوبُ﴾

„Cei care cred și ale căror inimi se liniștesc prin pomenirea lui Allah. Oare nu prin pomenirea lui Allah se liniștesc inimile?”
[Ar-Raʿd, 13:28]

Cel Măreț și Preaînalt a mai spus:

﴿يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفۡسُ ٱلۡمُطۡمَئِنَّةُ ٱرۡجِعِيٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرۡضِيَّةً فَٱدۡخُلِي فِي عِبَٰدِي وَٱدۡخُلِي جَنَّتِي﴾

„O, suflet liniștit, întoarce-te la Domnul tău mulțumit și primit cu mulțumire! Intră printre robii Mei și intră în Paradisul Meu!”
[Al-Fajr, 89:27–30]

Sufletul care se mustră: acela care își mustră stăpânul pentru greșeala săvârșită, pentru neîmplinirea unei îndatoriri sau pentru neglijența în ascultare, după cum a spus Preaînaltul în sura Al-Qiyāmah:

﴿وَلَآ أُقۡسِمُ بِٱلنَّفۡسِ ٱللَّوَّامَةِ﴾

„Și jur pe sufletul care se mustră."
[Al-Qiyāmah, 75:2]

Sufletul care poruncește răul: acela care îl îndeamnă pe stăpânul său să săvârșească cele interzise și păcate, îl conduce spre locurile faptelor condamnabile și ale viciului și îl împinge spre fapte urâte și însușiri josnice. În sura Yūsuf, pacea să fie asupra lui, se află:

﴿وَمَآ أُبَرِّئُ نَفۡسِيٓۚ إِنَّ ٱلنَّفۡسَ لَأَمَّارَةُۢ بِٱلسُّوٓءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّيٓۚ﴾

„Nu mă dezvinovățesc pe mine însumi, fiindcă sufletul poruncește stăruitor răul, în afară de cel asupra căruia Domnul meu are milă."
[Yūsuf, 12:53 — fragment]

Aceste trei descrieri ale sufletului sunt, în realitate, stări legate de suflet. De aceea, stările se schimbă și se preschimbă după cele care ajung la suflet. Cele trei însușiri se pot întâlni la un om într-o singură zi, în funcție de starea sufletului său.

Învățații au dat pentru acest suflet pilde care arată starea lui în relație cu omul, pentru ca musulmanului să-i fie mai ușor să o înțeleagă, apoi să se străduiască să-l îndrepte și să-l curățească.

Mă voi limita aici la două pilde date de doi imami de seamă.

Prima pildă a fost dată de imamul al-Ājurrī, Allah să aibă milă de el, în cartea Adab an-nufūs. El a spus:

وأنا أمثّلُ لكَ مثالًا لا يخفى عليكَ أمرُها ـ إن شاء الله ـ: اعلم أنَّ النفسَ مثلُها كمثلِ المُهرِ الحسنِ مِن الخيلِ، إذا نظرَ إليه الناظرُ أعجبَه حُسنُه وبهاؤُه، فيقولُ أهلُ البصيرةِ به: لا يُنتفعُ بهذا حتى يُراضَ رياضةً حسنةً، ويُؤدَّبَ أدبًا حسنًا، فحينئذٍ يُنتفعُ به، فيصلحُ للطلبِ والهربِ، ويَحمدُ راكبُه عواقبَ تأديبِه ورياضتِه، فإن لم يُؤدَّبْ لم يُنتفعْ بحُسنِه، ولا ببهائِه، ولا يَحمدُ راكبُه عواقبَه عند الحاجة.

فإن قَبِلَ صاحبُ هذا المُهرِ قولَ أهلِ النصيحةِ والبصيرةِ به علِمَ أنَّ هذا قولٌ صحيحٌ، فدفعَه إلى رائضٍ؛ فراضَه.

ثم لا يصلحُ أن يكونَ الرائضُ إلا عالمًا بالرياضةِ، معه صبرٌ على ما معه مِن علمِ الرياضةِ، فإن كان معه بالرياضةِ ونصحِه انتفعَ به صاحبُه.

فإن كان الرائضُ لا معرفةَ معه بالرياضةِ، ولا علمَ بأدبِ الخيلِ أفسدَ هذا المُهرَ، وأتعبَ نفسَه، ولم يَحمدْ راكبُه عواقبَه.

وإن كان الرائضُ معه معرفةُ الرياضةِ والأدبِ للخيلِ إلا أنَّه مع معرفتِه لم يصبرْ على مشقَّةِ الرياضةِ، وأحبَّ الترفيهَ لنفسِه، وتوانى عمَّا وجبَ عليه مِن النصيحةِ في الرياضةِ أفسدَ هذا المُهرَ، وأساءَ إليه، ولم يصلحْ للطلبِ، ولا للهربِ، وكان له منظرٌ بلا مخبرٍ.

فإن كان مالكُه هو الرائضَ له: ندمَ على توانيهِ يومَ لا ينفعُه الندمُ؛ حينَ نظرَ إلى غيرِه في وقتِ الطلبِ قد طَلبَ فأدركَ، وفي وقتِ الهربِ قد هربَ فسلِمَ، وطلبَ هو فلم يُدركْ، وهربَ فلم يسلمْ؛ كلُّ ذلك بتوانيهِ، وقلَّةِ صبرِه بعد معرفتِه منه.

ثم أقبلَ على نفسِه يلومُها، ويوبِّخُها؛ فيقول: لِمَ فرَّطتُ؟ لِمَ قصَّرتُ؟ لقد عادَ عليَّ مِن قلَّةِ صبري كلُّ ما أكرهُ، واللهُ المستعانُ.

اعقلوا ـ رحمكم الله ـ علمَ هذا المثلِ، وتفقَّهوا به؛ تُفلحوا وتنجحوا

„Îți voi da o pildă prin care starea sufletului îți va fi limpede, dacă Allah voiește. Să știi că sufletul este asemenea unui mânz frumos. Când cineva îl privește, frumusețea și strălucirea lui îl încântă. Cei pricepuți la el spun: «Nu va fi de folos până nu este dresat bine și deprins cum se cuvine. Atunci va fi folositor: bun pentru urmărire și pentru fugă, iar călărețul său se va bucura de urmările educării și dresării lui. Dacă nu este educat, frumusețea și strălucirea lui nu sunt de folos, iar călărețul său nu se va bucura de urmările purtării lui când va avea nevoie.»
Dacă stăpânul acestui mânz primește sfatul celor sinceri și pricepuți, știe că vorbele lor sunt adevărate și îl încredințează unui dresor, care îl dresează.
- Dresorul nu poate fi potrivit decât dacă știe să dreseze și are răbdare să aplice ceea ce știe. Dacă are pricepere în dresaj și îi dorește binele, stăpânul mânzului va avea folos de pe urma lui.
- Dacă dresorul nu cunoaște dresajul și nu știe să educe caii, strică acest mânz, se obosește singur, iar călărețul nu se va bucura de urmări.
- Dacă dresorul cunoaște dresajul și educarea cailor, dar nu rabdă osteneala dresajului, își dorește tihnă și neglijează îndatorirea de a-l dresa cu grijă sinceră, strică acest mânz și îi face rău. Mânzul nu va fi bun nici pentru urmărire, nici pentru fugă: va avea înfățișare, fără însușiri pe măsură.

- Dacă însuși stăpânul este dresorul lui, își va regreta delăsarea în ziua în care regretul nu îi mai folosește. Îl vede pe altul că, la vremea urmăririi, urmărește și ajunge din urmă, iar la vremea fugii fuge și scapă. El însă urmărește fără să ajungă și fuge fără să scape, toate acestea din pricina delăsării și a lipsei sale de răbdare, cu toate că avea cunoaștere.
Apoi se întoarce spre propriul suflet, mustrându-l și certându-l: «De ce am fost nepăsător? De ce mi-am neglijat îndatorirea? Lipsa mea de răbdare mi-a adus toate lucrurile pe care le urăsc.» Ajutorul se cere de la Allah.
Înțelegeți — Allah să aibă milă de voi — învățătura acestei pilde și pătrundeți-i înțelesul: veți izbândi și veți reuși."[46]

În această primă pildă, imamul al-Ājurrī, Allah să aibă milă de el, arată starea sufletului omenesc: el este asemenea mânzului, care are nevoie de dresaj și de răbdare în dresare. Omul trebuie să cunoască lucrurile care îi îndreaptă și îi curățț sufletul. Dacă neglijează această cunoaștere și această deprindere, va ajunge, în cele din urmă, la un regret cumplit.

A doua pildă a fost dată de imamul Ibn al-Qayyim, Allah să aibă milă de el. El a spus:

النفسُ جبلٌ عظيمٌ شاقٌّ في طريقِ السيرِ إلى اللهِ عزَّ وجلَّ، وكلُّ سائرٍ لا طريقَ له إلا على ذلك الجبلِ، فلا بدَّ أن ينتهيَ إليه، ولكنَّ منهم مَن هو شاقٌّ عليه، ومنهم مَن هو سهلٌ عليه، وإنَّه ليسيرٌ على مَن يسَّرهُ اللهُ عليه.

46 Adab an-nufūs de al-Ājurrī, p. 261.

وفي ذلك الجبلِ أوديةٌ وشعوبٌ، وعقباتٌ ووهودٌ، وشوكٌ وعوسجٌ، وعُلَّيقٌ وشبرقٌ، ولصوصٌ يقطعونَ الطريقَ على السائرينَ، ولا سيَّما أهلَ الليلِ المُدلجينَ.

فإذا لم يكن معهم عُدَدُ الإيمانِ، ومصابيحُ اليقينِ تَّقدُ بزيتِ الإخباتِ، وإلا تعلَّقت بهم تلك الموانعُ، وتشبَّثت بهم تلك القواطعُ، وحالت بينهم وبين السيرِ.

فإنَّ أكثرَ السائرينَ فيه رجعوا على أعقابِهم لمَّا عجزوا عن قطعِه واقتحامِ عقباتِه.

والشيطانُ على قلَّةِ ذلك الجبلِ ـ أي: أعلاه ـ يحذِّرُ الناسَ مِن صعودِه وارتفاعِه، ويخوِّفُهم منه؛ فيتَّفقُ: مشقَّةُ الصعودِ، وقعودُ ذلك المخوِّفِ على قلَّتِه، وضعفُ عزيمةِ السائرِ ونيَّتِه؛ فيتولَّدُ مِن ذلك الانقطاعُ والرجوعُ، والمعصومُ مَن عصمَه اللهُ.

وكلَّما رَقِيَ السائرُ في ذلك الجبلِ اشتدَّ به صياحُ القاطعِ، وتحذيرُه وتخويفُه، فإذا قطعَه وبلغَ قلَّتَه انقلبت تلك المخاوفُ كلُّهنَّ أمانًا، وحينئذٍ يَسهلُ السيرُ، وتزولُ عنه عوارضُ الطريقِ، ومشقَّةُ عقباتِها، ويرى طريقًا واسعًا آمنًا، يفضي به إلى المنازلِ والمناهلِ، وعليه الأعلامُ، وفيه الإقاماتُ قد أُعدَّت لركبِ الرحمنِ.

فبينَ العبدِ وبينَ السعادةِ والفلاحِ: قوَّةُ عزيمةٍ، وصبرُ ساعةٍ، وشجاعةُ نفسٍ، وثباتُ قلبٍ، والفضلُ بيدِ اللهِ يؤتيه مَن يشاءُ، واللهُ ذو الفضلِ العظيمِ

„Sufletul este un munte uriaș și greu de trecut pe drumul călătoriei către Allah, Cel Măreț și Preaînalt. Orice călător nu are alt drum decât peste acel munte și trebuie să ajungă la el. Pentru unii este greu, iar pentru alții este ușor. Este cu adevărat ușor pentru cel căruia Allah i-l ușurează.
În acel munte sunt văi și trecători, povârnișuri și adâncituri, spini, tufe țepoase, mărăcini și plante spinoase. Sunt tâlhari care taie calea călătorilor, mai ales a celor care călătoresc noaptea. Dacă aceștia nu au cu ei armele credinței și făcliile certitudinii, aprinse cu untdelemnul smereniei, acele piedici îi vor prinde, acele obstacole se vor agăța de ei și îi vor opri din mers.

Cei mai mulți dintre cei care au pornit pe acest munte s-au întors pe urmele lor când nu au putut să-l străbată și să-i treacă povârnișurile.
Satana se află în vârful muntelui — adică în locul său cel mai înalt — și îi previne pe oameni să nu urce, înspăimântându-i de urcuș. Se întâlnesc astfel greutatea urcușului, șederea celui care îi înspăimântă în vârful lui și slăbiciunea hotărârii și intenției călătorului. Din acestea se nasc oprirea și întoarcerea. Este ocrotit numai cel pe care Allah îl ocrotește.
Cu cât călătorul urcă pe acel munte, cu atât tâlharul își întețește strigătele, avertizările și înfricoșarea. Când îl străbate și ajunge în vârf, toate acele temeri se prefac în siguranță. Atunci mersul se ușurează, piedicile drumului și greutățile povârnișurilor se îndepărtează, iar el vede o cale largă și sigură, care îl duce spre popasuri și locuri de adăpat. Pe ea sunt semne de orientare, iar locurile de ședere sunt pregătite pentru călătorii Celui Milostiv. Între rob și fericire și izbândă nu se află decât o hotărâre puternică, răbdare pentru o vreme, curaj sufletesc și statornicia inimii. Harul este în mâna lui Allah: El îl dăruiește cui voiește. Allah este Stăpânul harului măreț."[47]

Și această pildă ne arată starea sufletului: el are nevoie ca stăpânul său să-i poarte mereu de grijă, să-l îngrijească și să-l trateze. Dacă nu se luptă cu el pe calea legiuită și nu rabdă în aceasta, sufletul îi scapă de sub stăpânire și îl pierde.

47 Madārij as-sālikīn de Ibn al-Qayyim (2/10).

Încheiere

După explicarea acestor principii, care îl ajută pe rob să-și curățească și să-și purifice sufletul, a devenit limpede nevoia sufletului de a i se cere socoteală cât timp se află în lăcașul răgazului și al faptelor. Aceasta trebuie făcută înainte ca omul să stea înaintea lui Allah în Ziua Învierii, după ce și-a neglijat îndreptarea sufletului, iar acesta a devenit pricina pieirii sale.

Înaintașii cei drepți le aminteau oamenilor și îi sfătuiau să-și ceară socoteală și să se îndrepte înainte să fie prea târziu și să le vină moartea. Se cuvine ca, la încheierea acestei scrieri, să redăm câteva dintre sfaturile lor în această privință, în frunte cu cele ale celor patru califi bine călăuziți.

Califul bine călăuzit Abū Bakr aṣ-Ṣiddīq, Allah să fie mulțumit de el, a spus:

اعلموا عبادَ اللهِ أنَّكم تغدونَ وتروحونَ في أجلٍ قد غُيِّبَ عنكم علمُه، فإن استطعتم أن تنقضيَ الآجالُ وأنتم في عملِ اللهِ فافعلوا، ولن تستطيعوا ذلك إلا باللهِ، فسابقوا في مُهَلِ آجالِكم، قبلَ أن تنقضيَ آجالُكم فيردَّكم إلى أسوإِ أعمالِكم؛ فإنَّ أقوامًا جعلوا آجالَهم لغيرِهم ونسوا

أنفسَهم، فأنها كم أن تكونوا أمثالَهم، فالوحاءَ الوحاءَ، ثمَّ النجاءَ النجاءَ، فإنَّ وراءَكم طالبًا حثيثًا، مرُّهُ سريعٌ

„Să știți, robi ai lui Allah, că dimineața și seara vă petreceți viața într-un răstimp a cărui durată v-a fost ascunsă. Dacă puteți face ca sorocul să vă găsească împlinind ceea ce Allah v-a cerut, faceți-o. Nu veți putea aceasta decât cu ajutorul lui Allah. Întreceți-vă, așadar, cât timp vi se mai îngăduie răgaz, înainte ca sorocul să se încheie și să vă întoarcă la cele mai rele dintre faptele voastre. Unii oameni au socotit că sorocul îi privește pe alții și au uitat de ei înșiși; vă opresc să fiți asemenea lor. Grăbiți-vă, grăbiți-vă! Apoi căutați salvarea, căutați salvarea! În urma voastră este un urmăritor stăruitor, care trece repede”

—

يعني الموت

adică moartea.[48]

48 Relatat de Ibn Abī Shaybah în Al-Muṣannaf, nr. 37150.

Al doilea calif, ʿUmar ibn al-Khaṭṭāb, Allah să fie mulțumit de el, spune:

حاسبوا أنفسكم قبلَ أن تُحاسبوا، وزِنوا أنفسكم قبلَ أن توزنوا، وتزيَّنوا للعرضِ الأكبرِ، يومَ تُعرضونَ لا تخفى منكم خافيةٌ

„Cereți-vă socoteală înainte să vi se ceară socoteală și cântăriți-vă înainte să fiți cântăriți. Împodobiți-vă pentru marea înfățișare, în ziua în care veți fi înfățișați și nimic ascuns al vostru nu va rămâne ascuns."[49]

Al treilea calif, ʿUthmān ibn ʿAffān, Allah să fie mulțumit de el, spune:

ابنَ آدمَ! اعلم أنَّ ملكَ الموتِ الذي وُكِّلَ بك لم يزلْ يخلِّفُكَ ويتخطَّى إلى غيرِكَ منذُ أنتَ في الدنيا، وكأنَّه قد تخطَّى غيرَكَ إليكَ وقصدَكَ، فخذْ حذرَكَ، واستعدَّ له، ولا تغفلْ، فإنَّه لا يغفلُ عنكَ. واعلم ابنَ آدمَ إن غفلتَ عن نفسِكَ ولم تستعدَّ لها، لم يستعدَّ لها غيرُكَ،

49 Relatat de Ibn Abī Shaybah în Al-Muṣannaf, nr. 14459.

ولا بدَّ مِن لقاءِ اللهِ عزَّ وجلَّ؛ فخُذْ لنفسِكَ ولا تكلْها إلى غيرِكَ

„Fiu al lui Adam, să știi că îngerul morții, care a fost însărcinat cu tine, te-a lăsat mereu în urmă, îndreptându-se spre alții, de când ești în această lume. Este ca și cum acum i-ar fi lăsat pe alții și s-ar fi îndreptat spre tine, căutându-te. Fii, așadar, prevăzător, pregătește-te pentru el și nu fi nepăsător, fiindcă el nu este nepăsător față de tine. Să știi, fiu al lui Adam: dacă îți neglijezi sufletul și nu te pregătești pentru el, nimeni altul nu se va pregăti în locul tău. Întâlnirea cu Allah, Cel Măreț și Preaînalt, este de neînlăturat. Îngrijește-te de sufletul tău și nu-l încredința altuia."[50]

50 Relatat de Abū Bakr ad-Dīnawarī în Al-Mujālasah wa-jawāhir al-ʿilm, nr. 207.

Al patrulea calif, ʿAlī ibn Abī Ṭālib, Allah să fie mulțumit de el, spune:

يا أيُّها الناسُ، إنَّ أخوفَ ما أخافُ عليكم طولُ الأملِ، واتّبِاعُ الهوى؛ فأمَّا طولُ الأملِ فيُنسي الآخرةَ، وأمَّا اتّبِاعُ الهوى فيُضِلُّ عن الحقِّ. ألا إنَّ الدنيا قد ولَّت مُدبرةً، والآخرةُ مُقبلةٌ، ولكلٍّ واحدةٍ منهما بنونَ، فكونوا مِن أبناءِ الآخرةِ، ولا تكونوا مِن أبناءِ الدنيا، فإنَّ اليومَ عملٌ ولا حسابَ، وغدًا حسابٌ ولا عملَ

„O, oameni, lucrurile de care mă tem cel mai mult pentru voi sunt nădejdile îndelungate și urmarea poftei. Nădejdile îndelungate fac să fie uitată Viața de Apoi, iar urmarea poftei abate de la adevăr. Luați aminte: această lume a plecat, îndepărtându-se, iar Viața de Apoi se apropie. Fiecare dintre ele are fii. Fiți dintre fiii Vieții de Apoi și nu fiți dintre fiii acestei lumi, fiindcă astăzi sunt fapte fără socoteală, iar mâine este socoteală fără fapte.”[51]

51 Relatat de al-Bayhaqī în Shuʿab al-īmān (7/369).

Al-Ḥasan al-Baṣrī, Allah să aibă milă de el, spune:

إنَّ المؤمنَ قوَّامٌ على نفسِه، يحاسبُ نفسَه للهِ عزَّ وجلَّ، وإنَّما خفَّ الحسابُ يومَ القيامةِ على قومٍ حاسبوا أنفسَهم في الدنيا، وإنَّما شقَّ الحسابُ يومَ القيامةِ على قومٍ أخذوا هذا الأمرَ مِن غيرِ محاسبةٍ

„Credinciosul veghează mereu asupra sufletului său și îi cere socoteală pentru Allah, Cel Măreț și Preaînalt. Socoteala din Ziua Învierii va fi ușoară pentru unii oameni tocmai fiindcă și-au cerut socoteală în această lume. Iar socoteala din Ziua Învierii va fi grea pentru alții fiindcă au luat această treabă fără să-și ceară socoteală."[52]

Maymūn ibn Mihrān, Allah să aibă milă de el, spune:

لا يكونُ العبدُ تقيًّا حتى يكونَ لنفسِه أشدَّ محاسبةً مِن الشريكِ لشريكِه

„Robul nu este evlavios până când nu își cere socoteală mai aspru decât un asociat îi cere socoteală partenerului său."[53]

52 Relatat de Ibn al-Mubārak în Az-Zuhd, nr. 307.

53 Relatat de Wakīʿ în Az-Zuhd wa-ar-raqāʾiq, nr. 239.

De aceea s-a spus:

النفسُ كالشريكِ الخوَّانِ، إن لم تحاسبْه ذهبَ بمالِكَ

„Sufletul este asemenea unui asociat trădător: dacă nu-i ceri socoteală, îți ia averea.”[54]

Acest lucru este cu atât mai necesar în vremurile noastre, în care încercările și cele care abat de la bine s-au înmulțit, iar relele care amăgesc sufletele cu falsul și li-l înfrumusețează au devenit mai mari.
Imamul ʿAbd Allāh ibn al-Mubārak, Allah să aibă milă de el — unul dintre marii învățați din generația de după tābiʿīn —, spunea despre vremea sa:

إنَّ الصالحينَ فيما مضى كانت أنفسُهم تُواتيهم على الخيرِ عفوًا، وإنَّ أنفسَنا لا تكادُ تُواتينا إلا على كُرهٍ، فينبغي لنا أن نكرهَها

„Oamenilor drepți de odinioară, sufletele le răspundeau de bunăvoie la bine. Sufletele noastre abia dacă ne răspund, și aceasta numai silite. Trebuie, așadar, să le silim.”[55]

Cum stau atunci lucrurile în vremea noastră?!

54 Ighāthat al-lahfān de Ibn al-Qayyim (1/133).
55 Relatat de Ibn al-Jawzī în Dhamm al-hawā, p. 47.

نسألُ اللهَ تعالى بأسمائِه الحُسنى وصفاتِه العُليا أن يُصلحَ لنا دينَنا الذي هو عصمةُ أمرِنا، وأن يُصلحَ لنا دنيانا التي فيها معاشُنا، وأن يُصلحَ لنا آخرتَنا التي فيها معادُنا، وأن يجعلَ الحياةَ زيادةً لنا في كلِّ خيرٍ، والموتَ راحةً لنا مِن كلِّ شرٍّ.

Îl rugăm pe Allah Preaînaltul, prin numele Sale cele frumoase și prin atributele Sale cele înalte, să ne îndrepte religia, care este ocrotirea întregii noastre vieți; să ne îndrepte viața lumească, în care ne aflăm traiul; să ne îndrepte Viața de Apoi, în care ne este întoarcerea; să facă viața o sporire pentru noi în orice bine și moartea o odihnă pentru noi de orice rău.

اللهمَّ آتِ نفوسَنا تقواها، وزكِّها أنتَ خيرُ مَن زكَّاها، أنتَ وليُّها ومولاها.

O, Allah, dăruiește-le sufletelor noastre evlavia lor și curățește-le! Tu ești Cel mai bun care le curățește. Tu ești Ocrotitorul și Stăpânul lor.

وصلَّى اللهُ على نبيِّنا محمدٍ، وعلى آلِه وصحبِه وسلَّمَ.

Allah să-l binecuvânteze pe profetul nostru Muḥammad, familia sa și companionii săi și să le dăruiască pace.

Indice

Allah 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 50, 52, 55, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66
credință 7, 8, 29, 50
cunoaștere 45, 55
Muḥammad 2, 5, 23, 66
răbdare 35, 42, 55, 58
suflet 2, 3, 4, 36, 50, 51, 55
tawḥīd 6, 7, 8, 9, 10, 11
Viața de Apoi 4, 8, 10, 13, 17, 19, 64, 66

EDIȚIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Zece principii pentru curățirea sufletului

Zece principii despre curățirea sufletului, sinceritate, ascultare și cercetarea propriilor fapte. Îndrumările sunt însoțite de versete, relatări și cuvinte ale înaintașilor.

Autor: ʿAbd al-Razzāq al-Badr

Traducere în limba română

Institutul Tawhid

INSTITUTUL TAWHID

tawhid.ro